

ביאורים

ערכו של היחיד הוא גדול מאוד. כך מלמדת אותנו הגמרא [סנהדרין לו ע"א] "כל אחד ואחד חייב לומר - בשבילי נברא העולם" ומבאר רש"י שהכוונה שהאדם חשוב כעולם מלא. על האדם להכיר בערכו ולדעת עד כמה חשובים מעשיו ולכן יש לשאוף לתיקונם.

אף כי יש ערך לכל פרט, הקב"ה ברא בעולם אנשים רבים - כלל. מעל לערך הפרט עומד ערך הכלל. "עם זו יצאתי לי תהלת יספרי". גילוי ה' בעולם נראה בעוצמה רבה יותר מתוך העשייה הכללית של האומה מאשר מתוך מה שנגלה מעשה היחיד.

החסיד אינו מסתפק בעבודת ה' הפרטית שלו, אלא חושק בתיקון כלל העולם במלכות ה'. לכן אחרי שבנה את מדרגתו הפרטית בשלמות הוא פונה אל החברה, ומנסה להישיר את דרכיה.

כשאנו לומדים את מעשי הקנאות של החסיד, ייתכן ונרצה להזדרז ולקיים "בהידור" את מעשי הקנאות כמותו. אך עלינו לדעת שלא כל אחד ראוי להיות "קנאי לדבר ה'", רק מי שבידו להוכיח - ראוי להוכיח.

ישנם מעשי קנאות שלא רק שאינם משיגים את מטרתם, אלא אף גורמים להפך הגמור. דוגמא לכך היא המחבלים הרשעים שנלחמים את מלחמת "הג'יהאד", ודאי שהם קנאים גדולים, אך במקום להשיג את מטרתם הם גורמים לסלידה מדת החרב שלהם.

כדי שמעשי התוכחה יביאו לתוספת כבוד ה' בעולם, ולא לתוספת שנאה וסלידה מדרכי התורה, הקנאי לדבר ה' צריך שתי תכונות יסודיות - "שלימות" ו-"כאב".

רק אדם השלם במעשיו יכול לבקר אחרים, אחרת אין צביעות גדולה מזו.

תכונה נוספת שזקוק לה הקנאי היא היכולת לכאוב על מעשי רשעה. לא מספיק לרצות לזכות את כולם ללכת בדרך האמת, גם לא מספיק שיפריע לו שאנשים בחרו בדרך טועה, אלא צריך הוא לכאוב שיש בעולם מעשי רשעה.

החסיד השלם במידותיו, שחפץ כל כך לתוספת קדושה בעולמו הפרטי ובעולם כולו - הוא הראוי להוכיח.

הרחבות

קנאת אמת

שִׁיהִיָה הָאָדָם מְקַנָּא לְשֵׁם קָדְשׁוֹ. פינחס בן אלעזר הכהן הוא הקנאי הגדול לכבודו של ה' יתברך. בשעה שהיה צורך לכך הוא קם והרג נשיא שבט והביא במעשה זה כפרה לבני ישראל. חז"ל מלמדים אותנו שפינחס לא עשה זאת מתוך כעס אישי אלא יצא לכבוד ה' ולקדש את שמו ברבים. קנאת ה' צריכה להיות זכה וטהורה, בלי כעס אישי, אלא לכבודו של הקב"ה בלבד [סנהדרין פב ע"א].

הרש"ר הירש מסביר כי הקנאות לכבודו של ה' היא הכרחית לצורך קיום ושמירתו של עם ישראל: "חברה אנושית, שאין בה גואל לדבר ה', היא אבודה לה' ועל ידי כך היא אבודה גם לעצמה ולעתידה; שהרי כבר נשתכחה מליבה תודעת הזכויות שיש לה' באותה חברה. והדברים אמורים בייחוד בחברת האדם היהודי, בישראל, שעצם קיומה תלוי בקריאת "לי", שה' קרא על ישראל. בקריאה זו קידש ה' את ישראל על כל פרטיו ועל כל בחינותיו וקנה אותו להיות שלו; ולנצח נצחים הוא יפעיל את זכות קניינו בישראל. ישראל הוא "לה'" - או הוא חדל להתקיים. אחד היה פינחס, ואחד היה המעשה שהוא עשה כאיש חיל; ואף על פי שהוא היה יחיד בעמו, הוא הציל את כלל האומה" [במדבר כה, יב].

הַעֲנֵף הַשְּׁלִישִׁי הוא הקנאה, שִׁיהִיָה הָאָדָם מְקַנָּא לְשֵׁם קָדְשׁוֹ, שׁוֹנֵא אֶת מְשֻׁנְאָיו וּמְשַׁתְּדֵל לְהַכְנִיעֵם בְּמָה שִׁיּוּכֵל, כְּדִי שִׁתְּהִיָה עֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרַךְ נְעֻשִׁית, וּכְבוֹדוֹ מִתְרַבֵּה. והוא מֵה שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים קלט, כא-כב), "הֲלוֹא מְשֻׁנְאֵי ה' אֲשַׁנָּא, וּבִתְקוּמָמִיךָ אֲתֻקְטָט, תְּכַלִּית שְׁנֵאָה שְׁנֵאֲתִים" וכו', וְאֵלֵיהֶו אָמַר (מלכים א' יט, ט), "קִנְאָה קִנְאֵתִי לֵה'... צְבָאוֹת" וכו'. וכבר ראינו למה זכה בעבור קנאתו לאלהיו, במאמר הפתוב (במדבר כה, יג), "תחת אשר קנא לאלהיו וכפר על בני ישראל". וכבר הפליגו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נד ע"ב) לדבר במי שיש בידו למחות ואינו מוחה, וגזרו דינו לתפס בעוון החוטאים עצמו. ובמדרש איכה (איכה רבה א, לג) אמרו, "היו שריה כאילים" (איכה א, ו) - "מה אילים הללו בשעת שרב הופכים פניהם אלו תחת אלו, כך היו גדולי ישראל רואים דבר עברה והופכים פניהם ממנו. אמר להם הקדוש-ברוך-הוא, תבוא השעה ואני אעשה להם כן". וזה פשוט, כי מי שאוהב את חברו, אי אפשר לו לסבל שיגאח מפניו את חברו או מחרפים אותו, ובודאי שיצא לעזרתו, גם מי שאוהב שמו יתברך, לא יוכל לסבל ולראות שיחללו אותו חס-וחלילה, ושיעברו על מצוותיו.

והוא מה שאמר שלמה (משלי כח, ד), "עֲזָבִי תוֹרָה יִהְלְלוּ רָשָׁע, וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגַּדְּלוּ בָם", כי אותם שמהללים רשע ברשתו ולא יוכיחו על פניו מומו, הנה הם עוזבי התורה ומניחים אותה שתתחלל חס-וחלילה, אף שומריה המתחזקים להחזיקה, ודאי שיתגרו בם, לא יוכלו להתאפק ולהחריש. ואמר הקדוש-ברוך-הוא אל איוב (איוב מ, יא-ג), "הפץ עברות אפך, ורעה כל גאה והשפילהו, ראה כל גאה הנניעהו, והדף רשעים תחתם, טמנים בעפר יחד, פניהם חבש בטמון", כי זהו תקף האהבה - שיוכל להראות מי שאוהב את בוראו באמת. ואמר (תהלים צז, ט), "אֲהַבִּי ה' שְׁנָאוֹ רָע".

